

DEMOKRAT PARTİNİN İKİNCİ KONGRESİNDE KABUL EDİLEN “MİLLİ TEMİNAT ANDI”NIN İKTİDAR-MUHALEFET İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Oğuz KAAN*

Öz

Türkiye'nin demokrasi tarihini anlamak için iktidar-muhalefet ilişkileri önemli bir parametre olabilir. İktidar muhalefet ilişkilerini anlayabilmek için parti kongrelerine bakmak önemlidir. Bu çalışmada DP'nin İkinci kongresi ve sonrasında 1950 seçimlerine kadar olan zaman dilimindeki iktidar muhalefet ilişkileri analiz edilecektir. 1949 yılında yapılan DP İkinci Kongresi, iktidar muhalefet ilişkilerinin belli ölçüde yumuşadığı bir ortamda yapılmıştır. Ancak DP, 1946 seçimlerinden sonra yapılan ara seçimlere girmemiştir. DP'nin seçimlere girmeme nedeni Demokrasi ile uyumlu bir Seçim Kanununun yapılmamış olmasıdır. DP İkinci Kongre sonrasında kabul edilen “Milli Teminat Andı”nın en önemli vurgusu demokratik usullere uygun bir Seçim Kanununun yapılmasıdır. DP'nin bu talepleri kısmen kabul edilmiş ve yeni seçim sistemi ile yapılan 1950 seçimlerini DP kazanmış ve 27 yıllık CHP iktidarı sona ermiştir.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, İktidar-Muhalefet İlişkisi, Parti Kongreleri

EFFECTS OF "NATIONAL COMMITMENT OATH" ACCEPTED AT THE DEMOCRAT PARTY'S SECOND CONGRESS ON THE POWER-OPPOSITION RELATIONS

Abstract

Power-opposition relations to understand the history of Turkey's democracy could be an important parameter. It's important to look at party congresses in order to understand the power-opposition relations. The Second Congress of DP held in 1949 was took place in an environment where the power-opposition relations had softened to a certain extent. The most important emphasis of the "National Assurance Oath" adopted after the DP Second Congress is making Election Law in line with democratic procedures. DP's demands were partially accepted and DP won 1950 elections held with new election system and 27-year CHP rule came to end. In this study, power-opposition relations from DP's second congress until 1950 election will be analyzed. The sources used in this study are the newspapers of period, the memories of those who lived in the period, and the reports of Grand National Assembly of Turkey journals. Articles and books about the subject have also been researched.

Keywords: Democrat Party, Republican People's Party, Power-Opposition Relations, Party Congresses

1. GİRİŞ

Osmanlı- Türk siyasi tarihinde iktidar muhalefet ilişkileri sürekli var olmuştur. Siyasal rejim olarak mutlakiyet ve hükümet sistemi olarak monarşinin hâkim olduğu dönemlerde bile iktidar muhalefet ilişkisi hep sert yaşanmıştır. Bazen iktidar gücünü elinde bulunduran padişah, kendine muhalif olanlara karşı sert yaptırımlar uygularken bazen de muhalefet taraftarları padişahı etkileme ve hatta darbe girişimlerinde bulunmuş ve kendilerine göre başarılı sonuçlar da almışlardır.

İktidar muhalefet ilişkilerinin belirlenmesinde zaman zaman yapılan siyasal örgütlerin ve partilerin kongreleri etkili olmuştur. Kongreler bazen iktidar tarafından yapılırken bazen de muhalif gruplar veya örgütler tarafından yapılmıştır. Bu kongrelerden bazıları sadece kongreyi yapanları etkilemekle kalmamış aynı zamanda Türkiye'nin siyasal hayatını da etkilemiştir.

II. Abdülhamit iktidarına karşı birlikte mücadele etmek için 1902 yılında I. Jön Türk Kongresi toplanmıştır. Bu kongre amaçlanan aksine Türkiye'nin siyasi tarihinde bir ayrışmaya neden olmuştur. Merkez sağ ve merkez sol diyebileceğimiz bu ayrışma, II. Meşrutiyet dönemi ve sonrasında Cumhuriyet tarihinde de devam eden bir ayrışma olmuştur. 1907 yılında yapılan II. Jön Türk Kongresi'nde II. Abdülhamit idaresine karşı her türlü araçla mücadele ve müdahale edilmesi üzerinde anlaşılmış ve özellikle askeri hareketlilik ile II. Meşrutiyetin ilan edilmesi sağlanmıştır. II. Meşrutiyetin ilan edilmesinden sonra İttihat ve Terakki'nin kısa süre içinde iktidar gücünü elde etmesi ve karşısında Osmanlı Ahrar Fırkasının muhalefet safında yer alması, bu ayrışmanın ilk somut mirasıdır. II. Meşrutiyetin ilan edilmesinde etkili olan İttihat ve Terakki Cemiyeti, II. Meşrutiyet dönemini kendi eseri olarak görmüştür. İttihat ve Terakki Cemiyeti meşrutiyeti koruma ve kollama görevini kendi üzerine almış ve kısa süre içinde muhalefet üzerinde büyük baskılar oluşturmuştur. İttihat ve Terakki Cemiyeti, elitist ve vesayetçi bir anlayışla muhalefetin gelişmesine müsaade etmemiştir. İttihat ve Terakki Cemiyetinin sahip olduğu bu zihniyet, Cumhuriyeti kuran kadrolara da yansımış ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) kadroları da kısa süre içinde İttihat ve Terakki Cemiyeti gibi muhalefet hareketlerine karşı tedbirler almış ve muhalefetin güçlenmesine elitist-vesayetçi bir anlayışla izin vermemiştir. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra özellikle 1931 ve 1935 CHP Kurultayları Türk siyasal hayatını derinden etkilemiştir. Çünkü 1931 Kurultayı sonrasında partinin kabul ettiği ilkeler, 1935 Kurultayından sonra parti-devlet bütünleşmesi ile Anayasal nitelik kazanmıştır. Çok partili hayata geçildikten

sonra DP kurulmuş ve yaklaşık bir yıl sonra 1947 yılında yapmış olduğu ilk kongresi hem siyasal hayatı hem de iktidar muhalefet ilişkilerini derinden etkilemiştir. 1947 yılının sonunda yapılan CHP Kurultayı da DP'nin birinci kongresinden etkilenmiş ve CHP programı çok partili hayatın gereklerine göre yeniden düzenlenmiştir.

Bu çalışmada ilk olarak Demokrat Parti (DP)'nin kuruluşu kısaca anlatıldıktan sonra özellikle CHP ve DP arasında gelişen iktidar muhalefet ilişkileri incelenecektir. 1946 yılında gerçekleşen seçimler ile seçimlerin sonrasında Recep Peker'in Başbakan olması, DP Birinci Büyük Kongresi sonrasında yayınlanan Hürriyet Misakı iktidar ile muhalefet arasındaki ilişkilerin sertleşmesine neden olmuştur. İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesini yayınladıktan sonra iktidar muhalefet ilişkilerinde göreceli bir yumuşama olmuş ve Recep Peker'in istifa etmesinden sonra ılımlı siyasetçilerden önce Hasan Saka Başbakan olmuş ve bir süre olarak Şemsettin Günaltay Başbakan olmuştur. Haziran 1949 yılında gerçekleşen DP İkinci Büyük Kongresi iktidar ile muhalefet arasındaki bu göreceli yumuşama ortamında yapılmıştır. Ancak DP'nin özellikle seçim sisteminin değiştirilmesi ve siyasal hayatta daha demokratik bir yapılanmanın olması talepleri iktidar tarafından karşılanmadığı için DP Kongresi sonrasında Milli Teminat Andı kabul edilmiştir. Bu bildirin yayınlamasından sonra 1950 seçimlerine kadar siyasal hayatta iktidar muhalefet ilişkisine etkisi analiz edilerek çalışma sonlandırılacaktır.

2. DP'NİN KURULUŞU VE İKTİDAR-MUHALEFET İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

1923 yılında başlayan CHP'nin iktidarda olduğu tek partili sistem, 1945 yılında çok partili sisteme dönüşmüştür. Tek partili sistemden çok partili sisteme geçişte hem dış faktörlerin etkisi hem de iç faktörlerin etkisi büyüktür. II. Dünya Savaşı sonrası ülkelerin siyasal sistemleri değişirken Türkiye de bu değişimden

etkilenecek biraz da zorunlu olarak çok partili siyasal hayata geçmek zorunda kalmıştır (Özata, 2014: 107-111).

Çok partili siyasal hayata geçiş kararında İnönü ve CHP'lilerin niyeti, çerçevesini belirledikleri koşullarda siyasal partilerin kurulmasıdır. Böylece demokrasi ile uyuşmayan tek parti rejiminin hem dış politikada hem de iç politikada meşruiyet sorunu ortadan kalkacaktır. CHP, siyasal faaliyetleri kendi tekelinde devam ettirecek toplumun siyasal sisteme katılımı, denetimli ve kısıtlı bir şekilde gerçekleşecektir (İncioğlu, 2007: 268).

CHP içindeki bir grup, 1945 yılında TBMM'ye “Dörtlü Takrir” olarak isimlendirilen bir önerge vermişlerdir. Önerge'de imzası olan Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan partiden ihraç edilmiştir. İhraç kararına tepki gösteren Celal Bayar da istifa etmiştir (Karpaz, 2013: 234). İhraç edildikten sonra bu kişiler, hem CHP politikalarını eleştirmişler hem de CHP'yi de totaliter olmakla itham etmişlerdir (Lewis, 1991: 304).

Bayar, 3 Aralık 1945 günü partiden istifa etmiştir. İnönü'nün onayını alınarak dört gün sonra 7 Ocak 1946'da Bayar ve CHP'den ihraç edilenlerin önderliğinde DP kurulmuştur (Kabasakal, 1991: 167). DP'nin kurulmasından sonra ilk haftalarda yumuşak olan iktidar- muhalefet ilişkileri ilerleyen haftalarda sertleşmeye başlamıştır CHP, muhalefet partilerinin kurulmasına demokrasinin şeklen iyileştirilmesi için izin vermiştir. Ancak hem DP'ye halkın yoğun ilgisi hem de partilerin etkili muhalefeti CHP'nin tepkisini çekmiştir. Bu sebeple CHP, özellikle DP'ye karşı anlayışını ve politikalarını sertleştirmiştir. CHP, DP'nin ve diğer muhalefet partilerinin örgütlenmesini ve gelişimini engellemek için hem genel seçimler hem de belediye seçimleri için erken seçim kararı almıştır. Muhalefet partilerinin bu erken seçim kararına tepkisi mayıs ayında yapılan belediye seçimlerine katılmamak şeklinde olmuştur (İnan, 2002: 118).

DP'nin seçimlere katılmama kararını savunan Menderes, bu kararla partilerinin hem siyasal hayatta "muvazaa partisi" olmadığını hem de bağımsız bir parti kimliği sergilediğini belirtmiştir (Menderes, 19.05.1946). DP'nin ve muhalefet partilerinin belediye seçimlerine katılmama kararını, CHP'li idareciler Türkiye'nin yabancı devletlere karşı kötülenmesi olarak değerlendirirken (Aydın Tarihi Dergisi, 1946: 32-33) DP ve diğer partiler "vatana ihanet" ile suçlanmıştır (İnan, 2002: 121).

26 Mayıs 1946'da yapılan belediye seçimlerinden sonra 21 Temmuz'da da genel seçimler yapılmıştır. DP'lilerin niyeti milletvekilliği seçimlerine de katılmamaktır (Ahmad, 1994: 33). Ancak Erim'in muhalefet partilerinin bu şekilde politika üretmesine devam etmesi halinde hürriyetlerin askıya alınacağı (Erim,30.05.1946: 1) tehditleri ve imaları sebebiyle parti genel merkezi seçimlere katılma kararı almıştır (Eriş, 2012: 220).

21 Temmuz 1946 günü yapılan seçimlerde açık oy gizli sayım usulü uygulanmıştır. Aynı zamanda seçimler idarenin denetimi ve kontrolü altında yapılmıştır. Bu seçimlerde ilk kez tek dereceli seçim sistemi uygulanmıştır (Taşyürek, 2009: 40; Bakan ve Özdemir, 2013, s. 378). 1946 genel seçimleri Türkiye'nin demokrasi tarihinde hileli ve şaibeli seçimler olarak nitelendirilmiştir.

Seçimler yapıldıktan sonra yeni meclisin açılışı 5 Ağustosta yapılmıştır. Meclis tarafından İnönü Cumhurbaşkanı seçilirken Kazım Karabekir de Meclis Başkanı seçilmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 05.08.1946: 1-3). Peker de İnönü tarafından başbakan olarak atanmıştır.

3.DP'NİN BİRİNCİ BÜYÜK KONGRESİ (HÜRRİYET MİSAKİ) VE İKTİDAR-MUHALEFET İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Peker, başbakan olduktan sonra iktidar muhalefet ilişkisi daha da gerilmiştir. Taraflar birbirlerini eleştirirken gerilim de sürekli artmıştır. Ocak 1947 yılında yapılan DP I. Büyük Kongresi bu gergin ortam içinde yapılmıştır.

DP Birinci Kongresi 7-11 Ocak 1947 tarihleri arasında yapılmıştır. Kongrenin sonunda kabul edilen rapor “Hürriyet Misakı” olarak isimlendirilirken (Fersoy, 1978: 180) siyasal hayata en büyük etkisi, talep ettikleri değişikliklerin gerçekleşmemesi halinde sine-i millete dönme tehdididir. DP’nin talep ettiği düzenlemeler; demokratik bir seçim kanunu ile seçim güvenliğinin sağlanması, parti başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı makamının aynı kişide toplanmaması, demokrasiye ve anayasaya aykırı kanunların kaldırılmasıdır (Ahmad, 1994: 37).

İktidar partisi CHP’nin “Hürriyet Misakı”na vermiş olduğu isim “Hürriyeti Baltalama Misakı”dır (Esmer, 16.01.1947: 3). CHP’li idareciler, bu şekilde alınan kararın isyan ve ihtilal niteliği taşıdığını belirtmiştir (Erim, 12.01.1947: 1-3; Kocabaş, 2009: 478). DP Başkanı Bayar, “Hürriyet Misakı” bildirisinin siyasal hayatı ve iktidarı derinden etkilediğini ve bu bildirin ihtilal ve isyan olarak nitelendirilmesinin yanlış olduğunu, bildirin yayınlanması ile demokratik hakların kullanıldığını ifade etmiştir (Şahingiray, 1999: 100).

CHP ile DP arasındaki ilişkilerin giderek sertleşmesi üzerine Cumhurbaşkanı İnönü, hem DP’li hem de CHP’li idareciler ile haziran ayının başlarından itibaren görüşmeler yapmaya başlamıştır. Bu görüşmelerin sonunda İnönü, 12 Temmuz Beyannamesini yayınlamıştır (Şeyhanlıoğlu, 2012: 89; Kabasakal, 2013: 16). 12 Temmuz Beyannamesinin yayınlanmasında iç politika kadar dış politikanın da etkisi vardır. Bu beyanname ile İnönü, hem iktidar tarafından muhalefeti baskılama politikasının sona erdirilmesini hem de bu sayede batının talep ettiği demokratik gelişmelerin önünü açmak istemiştir (Kara, 2012: 120).

Peker hükümetine yapılan eleştiriler gittikçe şiddetlenmiş ve parti içinde de eleştiriler yapılmaya başlanmıştır. Peker hem partiden hem de muhalefetten gelen tepkilere daha fazla dayanamamış ve bir görüşe göre istifa ettirilmiştir (Ahmad, 1994: 41).

Peker'in istifası muhalif basında çıkan bir haberde "Tek Partiden miras kalan tahakküm kalesi çöktü" şeklinde olmuştur (Recep Peker Nihayet İstifa, Vatan, 10.09.1947). Bayar, demokrasinin önünde bir engel olarak gördüğü için Peker'in istifasını olumlu bir gelişme olarak karşılamıştır (Şahingiray, 1999: 165-167).

12 Temmuz Beyannamesi sonrasında Recep Peker'in istifası ve ılımlı kişiliği ile bilinen Hasan Saka'nın başbakan olması iktidar muhalefet ilişkilerini bir ölçüde yumuşatmıştır. İktidar- muhalefet ilişkilerinin yumuşadığı bir dönemde CHP 7. Kurultayı 17 Kasım'da başlayıp 4 Aralıkta tamamlanmıştır. Kurultay sonrasında laiklik anlayışında yumuşama (Uzun, 2012: 130), halkçılık ilkesinin yeniden düzenlenmesi (CHP, 1947: 7), ılımlı devlet anlayışına geçilerek katı devletçilik anlayışından uzaklaşılması, inkılapların yapılmasında radikal devrimci anlayışından evrimci metotlara geçilmesi düşüncesi hakim olmuştur (Ahmad, 1994: 42; Tanör, 1998: 260). Kurultay sonrasında hazırlanan parti programı ve tüzüğü DP'nin program ve tüzüğüne oldukça yaklaşmıştır. Bu durumu Timur "ikiz partiler demokrasisi" olarak isimlendirmiştir (Tanör, 1998: 260).

CHP Yedinci Kurultayı sonrasında parti programındaki değişikliklerin DP'ye benzemesi, Peker'in istifasından sonra önce ılımlı bir kişi olan Saka'nın başbakan olması ve Saka'nın istifa etmesinden sonra daha ılımlı bir kişilik olarak Şemsettin Günaltay'ın başbakan olması, bazı antidemokratik kanunların yeniden düzenlenmeye çalışılması ve ilkokullarda din dersleri konulması kararı alınması (Bila, 1999: 131) iktidar muhalefet ilişkilerinde bir yumuşamaya sebep olmuştur. Ancak seçim kanununda muhalefet tarafından talep edilen değişikliklerin yapılmaması sebebiyle yapılan tüm ara seçimlere DP katılmamıştır. DP'nin ara

seçimlere katılmaması seçimlerin meşruiyetinin düşük olmasına ve CHP'nin halk nazarında itibarının düşmesine sebep olmuş ve bu da iktidar ile muhalefetin ilişkilerinin zaman zaman sertleşmesine neden olmuştur. 20 Haziranda başlayan DP'nin İkinci Kongresi siyasal hayattaki bu değişme ve gelişmelerin bulunduğu bir ortamda gerçekleşmiştir.

4. 1949 DP İKİNCİ KONGRESİ VE MİLLİ TEMİNAT ANDI

İkinci Kongre öncesinde DP'nin anayasada değişiklikler talep ettiği basında çıkan bazı haberlerde yer almıştır. Gazeteye göre bu değişikliklerin en önemli maddelerinden biri ikinci bir meclisin kurulmasının ülke idaresi için daha yararlı olacağı düşüncesidir (D.P. Büyük Kongresi, Hürriyet, 19.06.1949). Ancak Kongrede anayasanın değiştirilmesinden ziyade hükümlerinin tam olarak tatbik edilmesi düşüncesi hâkim olmuştur (D.P.nin İkinci Büyük Kongresi, Hürriyet, 21.06.1949). Kongre başladıktan hemen sonra bazı delegeler tarafından seçimlerde yolsuzlukların ve hilelerin önüne geçebilmek için “hür milli teminat ahitnamesi” teklif edileceği yönünde kuvvetli bir iradenin ortaya çıktığı ifade edilmiştir. (Büyük Kongre Sergievi, Son Posta, 21.06.1949).

DP İkinci Büyük Kongresi 20-25 Haziran 1949 tarihleri arasında Ankara'da yapılmıştır. Kongre'nin DP için önemli özelliklerinden biri, bir süre önce partiden ihraç edilme kararlarının bu kongrede hesabının verilmesidir. DP'den çıkarıldıktan sonra “Müstakil Demokratlar” ismi ile bir araya gelen partililerin temel amacı Genel İdare Kuruluna karşı şiddetli bir mücadele sonunda partiyi ele geçirmektir. Adnan Menderes de bu muhalif grubun amacının partinin programını değiştirmekten ziyade partiyi ele geçirmek olduğu düşüncesindedir (Burçak, 1979: 168-169). İkinci Kongrede söz alan bazı partililer, hem Müstakil Demokrat grubuna hem de Millet Partisi'ne karşı şiddetli eleştiriler getirmiş ve bu grupları “hürriyet ve demokrasi davasına ihanetle” suçlamışlardır

(D.P.Kongresinde Dikkate, Ulus, 22.06.1949). DP'nin İkinci Büyük Kongresinin diğer bir önemi de halk kitlelerinin partiye daha fazla yönelmesinin nasıl gerçekleştirileceğidir. Bu soruya verilen cevap siyasal sistemin olumsuzluklarının siyasal hayattan kaldırılmasıdır (Burçak, 1979: 168-169).

İkinci Kongredeki en önemli konulardan biri Hürriyet Misakında yer alan hükümlerin ne kadarının uygulandığı ve ne kadarının uygulanmadığı üzerinedir (D.P. Büyük Kongresi, Hürriyet, 20.06.1949). DP'nin İkinci Büyük Kongre'sine sunulan raporda "Hükümetle İlişkiler" başlıklı maddede Birinci Kongre sonrası siyasal hayatta meydana gelen değişiklikler ve gelişmeler hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci Kongre sonrası kabul edilen Hürriyet Misakına hükümetin çok sert tepki gösterdiği belirtildikten sonra bu tepkinin 12 Temmuz 1947 tarihinde İnönü tarafından yayınlanan "12 Temmuz Bildirisi"ne kadar devam ettiği ifade edilmiştir. Bu bildiri ile o tarihe kadar uygulanan sert ve hatalı politikaların kabul edildiği vurgulanmıştır. Bayar, bildirinin hem demokratik hayatta az da olsa faydalarının görüldüğünü hem de DP'nin gelişmesine o günün şartları içerisinde hizmet ettiğini söylemiştir (Burçak, 1979: 175). Rapora göre bildirinin Hürriyet Misakının gerçekleştirilmesine yönelik bir adım olduğu da belirtilmiştir. Bildiriden kısa bir süre sonra "şiddet ve yıldırma" politikasını benimseyen Recep Peker hükümetinin düşmüş olmasını, Sıkıyönetim idaresinin kaldırılmış olmasını ve seçim kanunlarında yapılan küçük değişikliklerin ümit verici hadiseler olduğu belirtilmiştir. Raporun "Partide Bozgunculuk" başlıklı maddesinde parti içinde "bozguncu" bir hareketin olduğu ve bu hadisenin olmaması halinde "Hürriyet Misakı"nın gerçekleştirilmesi yolunda daha ileri bir aşamada olunabileceği belirtilmiştir. Ancak raporda "Hürriyet Misakı"nın önemli amaçlarından olan bazı demokratik gelişmeler yolunda ilerlemelerin olduğu da ifade edilmiştir (Bayar Dün İkinci, Son Posta, 21.06.1949; Burçak, 1979: 170-171).

Bayar, CHP tarafından baskıların devam ettirilmesi durumunda isyan edilmesi gereğini öne süren partililere, DP “isyan etmeden bir mucize gösterecektir.” (Bayar Dün Kongrede Bütün, Son Posta, 24.06.1949). “Maksat ve gayesini başkalarına akıl ve mantıkla kabul ettirmek yolundadır... Biz başka memleketlerde çıkarılan isyan ve ihtilallere ayak uyduramayız” şeklinde cevap vermiştir. Bayar konuşmasının devamında 21 Temmuz seçimleri sonrası halkın özellikle Ankara’da “cuş-u huruç” içinde olduğunu ve bu durumun da ihtilal ortamına müsait bir zemin hazırladığını, arzu edilseydi o gün bir ihtilalin gerçekleştirileceğini belirtmiştir. Bayar, 21 Temmuz seçimleri sonrasında “Meclise gitmemek ve sine-i millete çekilmenin açık manası ihtilale” hazırlanıyoruz manasına geleceğini söyleyerek kongrede delegeleri sakinleştirmeye çalışmış ve sonrasında yapılan oylamada raporun kabul edilmesi ile amacına ulaşmıştır. Bayar, yaptığı bu konuşma ile partinin birlik ve beraberliğini korumaya muvaffak olmuştu (Burçak, 1979: 175-176).

Kongre sonunda kabul edilen Milli Teminat Andı’nın ortaya çıkmasında etkili olan temel soru Bayar tarafından delegelere sorulmuştur. Bayar, tarafından sorulan “Antidemokratik kanunlar değiştirilmez, seçim kanunu emniyet verecek ve adli teminat ihtiva eder bir şekilde konmaz, az veya çok farklarla 21 Temmuz metotlarının önümüzdeki umumi seçimlerde de tatbikine kalkışılacak olursa vaziyet ne olacaktır” sorusuna bazı delegeler cevap vermiştir. Bu delegelerden Isparta Delegesi Kemal Demiralay, yapılacak seçimlerin 21 Temmuz seçimlerinden farklı olmayacağını düşündüğünü iktidarın her türlü baskı ve hileye başvuracağını ancak karşılarında milleti bulacaklarını ifade etmiştir (Kongre Genel İdare Kurulu, Son Posta, 24.06.1949). İzmir delegesi Mehmet Erçetin, milletin oyunun namus olduğunu ve bu “mukaddes namusa tecavüz edenlere ne gibi muamele” yapılıyorsa aynı muamelenin yapılacağını söylemiştir. İzmir delegesi Ali Çetin, BM Anayasası’nın 13. Maddesinin zulme karşı isyan hakkı verdiğini ve bu hakkın kullanılması gereğini ifade etmiştir. İzmir

delegesi Pertev Arat ise 21 Temmuz seçimlerinde partilerinin milletin burnunun bile kanamaması için her türlü çareye başvurduklarını ancak iktidar tarafından aynı uygulamaların devam etmesi durumunda “halkı serbest bırakacağız. Ölmek icabederse öleceğiz. Öldürmek icabederse öldüreceğiz” şeklindeki sözleri parti üyelerinde karşılık bulmuş ve delegeler tarafından “çılğınca” alkışlanmıştır. (Burçak, 1979: 173-174). Osman Kapani isimli bir delege, CHP'nin seçim imtihanına hazırlanan bir talebe gibi davranmadığını aksine 21 Temmuz'u kopyalama niyetinde olan bir talebe gibi davrandığını ancak bu tip metotlara müsaade etmeyeceklerini ifade etmiştir (Demokrat Parti Kongresi, Son Posta, 23.06.1949).

Balıkesir delegesi Sıtkı Yırcalı, 21 Temmuz seçimlerinde uygulanan “metotların önümüzdeki seçimlerde de tatbik edilirse” ne olacak sorusuna Balıkesir delegeleri tarafından önerilen “Milli Teminat Andı” teklifini fiiliyata geçirelim şeklinde cevap vermiştir. Birinci kongrede kabul edilen hürriyet misakı halk tarafından da kabul görmesine rağmen iktidar tarafından gerçekleştirilmemiştir. Yırcalı, iktidar partisinin bir sonraki seçimlerde de 1946 seçimlerinde uyguladığı metotlara benzer uygulamalarını devam ettireceği düşüncesini dile getirdikten sonra Milli Teminat Andının kabul edilmesini talep edilmiştir. Yırcalı'ya göre bu and; “vatandaşın anayasa ile tanınmış hürriyetlerinin teminatı mahiyetinde olacaktır. Bu hürriyetlere karşı gelecek her hareket millet suçu sayılacaktır” (D.Parti Kongresinin İkinci Günü, Hürriyet, 22.06.1949).

25 Haziran 1949 tarihinde DP Kongresi sonunda oylanan ve oy birliği ile kabul edilen ve son fıkrası kongreye katılanların birlikte okuduğu “Milli Teminat Andı”,[†]

[†] “Kongremize sunulan genel İdare Kurulu raporunun ‘anti-demokratik kanunlar değiştirilmez, seçim kânunu emniyet verecek ve adli teminatı ihtivâ eden bir şekle konmaz, az veya çok farklarla 21 Temmuz metodlarının önümüzdeki umumi seçimlerde

“Bu itibarla vatandaş siyasi hak ve hürriyetlerinin kullanılmasına ve milli hakimiyet esaslarının tahakkukuna herhangi bir surette engel olacak kanun dışı hareketlerden tevakki olunması lüzumunu memleketin en yüksek menfaatleri hesabına belirlemek isteriz. Aksi yolda harekete teşebbüs edenlerin ise, milli vicdanın ifadesi olan millet husumetine maruz kalmak gibi ağır ve tarihi bir mesuliyete”

muhakkak mahkum olacakları şeklinde bitmiştir (Fersoy, 1978: 213).

Milli Teminat Andı'nın temel amacı birinci maddeye göre seçim kanunun yeniden düzenlenmesi ve millet iradesinin demokratik usuller içinde serbest bir şekilde tecelli etmesidir. Bildiriye göre, CHP'nin tek parti zihniyetini devam ettirerek kanunları ihlal etmeye devam etmesini engellemek için Milli Teminat Andının kabul edildiği ifade edilmiştir. Bildiride Milli Teminat Andı'nın CHP tarafından ihtilale teşvik gibi yorumlanabileceği belirtilmiştir. Bildiriye göre, ihtilal demek “müesses ictimai nizamın cebren” değiştirilmesi demektir. Ancak

de tatbikine kalkışılacak olursa, ne olacaktır?’ suâllerini inceleyen komisyonumuz; Birinci Büyük Kongre’de tesbit edilen Hürriyet Misâki rûhuna sâdık kalarak, aşağıdaki husûsati yüksek kongrenin tasvibine arz eder.

1) Seçim kânunun ve seçimlerle alâkalı hükümlerin vaazından maksat, millet iradesinin serbestçe tecellisini teminden ibarettir. Mevzu kanunlara ve müesses nizâma aykırı hareket, kuvvet darbesi, millet ve vatandaş haklarının ihlâli neticesine varacağından buna meydan verilmemek üzere, memleket için büyük zarar ve tehlikeleri mücip olacak bu hale müsaade edilmemesi, bu mevzuda haklarına tecâvüz olunan bütün vatandaşların meşrû müdafaa hallerinde kalmaları, haklarını anayasa ve Türk Ceza Kânunu’nun müeyyidelerine dayanarak hareket etmeleri, kaçınılmaz bir zaruret olacaktır. Bu hususların rey sahibi bütün partilere ve Türk umûmi efkârına bildirilmesi, ayrıca hükûmetin ve vazifelilerin keyfiyetten haberdâr edilmelerinin temini zârûri görülmüştür.

2) Ancak, tek-parti zihniyetinin ve (Cumhuriyet) Halk Partisi iktidarının, kânunların ihlâli bahasına da olsa, devâmını kararlaştırmış olanlar, kongremizin bu karârı almış olmasını ihtilâl teşvik mâhiyetinde tefsir etmeye kalkışabilir.

Halbuki, ihtilâl, mevcut ve müesses ictimâi nizamın cebren değiştirilmesine mâtuf bir hareket olup, yukarıda tavsif edilen hareketler, ihtilâl tâbirinin tamamı ile şümûlü dışında, meşrû hakların ve meşrûiyetin müdâfaası mahiyetindedir.”

DP'nin ihtilal gibi bir düşüncesinin olmadığı belirtilmiş ve sadece meşru hakların korunması ve kullanılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bildirinin sonunda siyasi hak ve özgürlüklerin kullanılmasına ve “milli hakimiyet esaslarının tahakkukuna” engel olunması halinde sebep olanların milletin husumetine maruz kalacakları belirtilmiştir.

DP'nin İkinci Büyük Kongresi Burçak'a göre tam bir ihtilal havası içinde geçmiştir. Ancak Burçak'a göre bu ihtilal havasının içinde şiddet veya tahrip edici nitelikler yoktur. Aksine bu ihtilal havasının kanunlara saygıyı sağlamak, Türk vatandaşlarının haklarını korumak ve demokrasiyi tesis etmek gibi amaçları vardır (Burçak, 1979: 174).

4.1. Milli Teminat Andı'nın İktidar-Muhalefet İlişkilerine Etkisi

DP'nin İkinci Kongresinde tartışılan en önemli konu hiç şüphesiz 1946 seçimleri deneyiminden sonra seçim güvenliği meselesidir. Kongreden sonra Ana Davalar Komisyonu Raporu'nda seçimlerin millet iradesini yansıtmamasını, vatandaşların vermiş olduğu oylara yapılacak saldırı olursa bu durumun vatandaşların meşru müdafaa hakkını kullanmasına yol açacağı vurgulanmıştır. DP'nin İkinci Büyük Kongresi sonucunda kabul edilen ve yayınlanan “Milli And” veya “Milli Teminat Andı” isimli bildiri de seçim kanunlarının yeniden düzenlenerek adil seçimlerin yapılmasını istemeyen idarecilerin “milletin husumeti” ile karşılaşacakları iddia edilmiştir. Sert ifadeler ve tehditvari uyarılardan dolayı iktidar bu bildiriye “Linç Kanunu” (Öztürkci, 2019: 294) ve “Milli Husumet Andı” isimlerini vermiştir. Bu bildirinin yayınlanmasından sonra iktidar ile muhalefet arasındaki gerginlikler biraz artmıştır (Tanör, 1998: 260; Uyar, 1998: 201).

21 Temmuz 1946 seçimlerinde uygulanan usullerin uygulanması durumunda milletin kendi haklarını ve reylerini korumak için meşru müdafaa hakkına sahip olduğu yönündeki kongre kararı CHP'liler tarafından şiddetli bir şekilde

eleştirilmiştir. Bu ifadelerin ve anlayışın kanun yollarından sapma, kanunları ihlal ve ihtilal metodu sayılacağı bazı CHP’li idareciler tarafından dile getirilmiştir (Abadan, 27.06.1949: 1; Kongrenin Blançosu, Yeni Sabah, 27.06.1949). Milli Teminat Andı, CHP’lilere göre kongre öncesinde hazırlanmış ve Bayar’ın konuşması ile hem partilileri hem de halkı kanun aleyhine isyana teşvik etmiştir. İktidar, bu bildiriye ülkede şiddet ve terörle bir diktatörlük kurma hazırlığı olarak görmüş ve demokrasiyi ve kanun hakimiyetini korumak için her türlü tedbirin alınması gerekliliğini vurgulamıştır (D. Partinin Milli, Akşam, 27.06.1949).

Milli Husumet Andının yayınlanmasından sonra Ankara’da hukukçular ve siyasilere ile görüşen iktidardan bazı isimler bu kararları alan DP’nin kanun dışı ilan edilerek derhal feshedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. CHP milletvekili Halil Özyörük, at yarışlarına ait bir müsvedde kağıdının arkasına “Bu Husumet Andı karşısında Demokrat Parti kapatılabilir” cümlelerini yazmış ve Özyörük’ün bu düşünceleri Başbakan Günaltay’a intikal ettirilmiştir. Günaltay, Adalet Bakanı Fuat Sirmen’e danışmış ve Sirmen’in de DP’nin feshedilmesi gerektiği tezini savunmasından sonra Başbakan Günaltay, CHP Genel Başkan Vekili Hilmi Uran’a da bu konudaki düşüncesini sormuş ve Uran da DP’nin kapatılmasını uygun bulmadığını söylemiştir. Günaltay da yapmış olduğu açıklamada “bu derece ileri gitmeye taraftar olmadığını” belirtmiştir (Giritlioğlu, 1965: 230-231).

DP’nin İkinci Kongresi sonrasında ilan ettiği bildiri CHP’yi ürkütmüş ve partinin “tatlı-sert bir bildiri” yayınlamasına neden olmuştur (Burçak, 1979: 180). Bu bildiri 27 Haziran 1949 tarihinde Başbakanlık tarafından yayınlanmıştır.

Bu bildiri de Milli Ant adı altında yayınlanan bildirinin hükümet tarafından incelendiğini ve bildiri de “bir hukuk ve nizam devleti mefhumu ile telifi asla kabil olmayacak” hususların varlığı görülmüş ve “muğlak bir üslupla yazılmış olan bu karar vatandaşların seçimlerde meşru müdafaa halinde kalabilecekleri” ifadeleri

şiddetle eleştirilmiştir. Böyle bir durumun “seçim hakkının ihlal edildiğini gören veya zanneden her vatandaş” veya partilinin, memurların işlerine karışacağını ve memurlara kendi takdir ve arzularına göre işleri gördüreceği noktasında zorlayacağını aksi halde “milli husumete maruz” kalacakları ile tehdit edeceklerini belirtmiştir. Bildiride bir kanunun Anayasa’ya uygun olup olmadığı hakkında partilerin veya vatandaşların kendi menfaat, kanaat ve düşüncesine göre uygulamaya kalkması halinde devletin süratle anarşik bir ortama sürükleneceği ve devletin yıkılmasına kadar gidecek bir sürecin başlayacağı vurgulanmıştır. Bildiride bu düşüncelerden vazgeçilmesi istenmiştir. Bildiride zaten Demokratik bir idarenin temelini seçim olduğu vurgulanarak herhangi bir tereddüt ve şüpheye yer bırakmayacak şekilde bir seçim kanununun hazırlanacağı noktasında CHP’nin kararlı olduğu ve bu amaçla hem DP’nin hem de diğer partilerin kendileri ile her fırsatta işbirliği içinde olması istenmiştir. Hatta yakında gerçekleştirilecek olan ara seçimler için partilerden “lüzum gördükleri” değişiklikleri kısa bir süre içinde bildirmelerini talep etmişlerse de partilerden olumlu bir dönüş olmadığı belirtilmiştir (Bayar Hükümetin, Son Posta 29.06.1949; Hükümetimiz Dün Akşam Ulus, 28.06.1949). CHP bildirisinde, 1950 seçimlerine en iyi seçim kanunu ile girilmesi ve seçimlerin serbest ve emniyetli bir şekilde gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Türkiye demokrasisinin kökleştirilmesi için şiddet, korku ve vatandaşların “vicdanlarına tahakküm” üne asla müsaade edilmeyeceği, kardeş kavgalarına götürecek kin ve nifak havasına izin verilmeyeceği, vatanın iç ve dış huzuruna yönelik hareketlerin önleneyeceği ve “nihayet rejimimizi bir Diktatörlüğe götürecek hareketlere Hükümet” elindeki her türlü araç ve politikalarla karşı koyacağı ilan edilmiştir (Burçak, 1979: 180).

Başbakanlık açıklamasında da hükümet, “And” dolayısıyla DP’ye hayret ve teessüflerini iletmış ve gelecek seçimlerin tam serbestlik ve emniyet içinde geçeceğini beyan etmiştir. Beyannamede “Rejimi diktatörlüğe götürecek hareketlere hükümet tarafından bütün vasıtalarla karşı” koyulacağı belirtilmiştir.

Ayrıca Kongre kararlarının “delâlet ettiği zihniyet bakımından, bir hukuk ve nizam devleti mefhumları ile telifi asla kâbil olmayacak mâhiyette görüldüğü” ifadeleri kullanıldıktan sonra devlet görevlilerini “milli husumete” maruz kalmakla tehdit ederken seçmenleri de baskı ve korku altına almayı hedeflediğini vurgulamıştır (Milli Husumet Andına Cevap, Hürriyet, 28.06.1949).

Başbakanlık tarafından yayınlanan bu bildiriye DP Başkanı Celal Bayar cevap vermiştir. Bayar, raporun ülkede demokratik ilkelere dayalı bir idarenin kurulması ve düzenin sağlanmasına yönelik alındığını belirtmiştir. Bayar, ülkede var olan endişenin DP’den kaynaklanmadığını ifade etmiştir. Bayar, bu endişenin iktidarın tek parti zihniyetini devam ettirmek istemesinden ve 21 Temmuz 1946 seçimlerinde uygulanan usullerin tekrar edilme ihtimalinden kaynaklandığını ifade etmiştir (Bayar Hükümetin, Son Posta 29.06.1949: 7; Demokrat İzmir, 29.06.1949 Akt. İnan, 2002: 286). Bayar, Başbakanlık beyannamesine karşı vermiş olduğu cevapta, “hukuk ve nizam devleti” tabirlerine açıklık getirmeye çalışmıştır. Bayar, hukuk ve nizam devletinin demokratik sisteme göre milletin iradesinin serbest bir şekilde gerçekleşmesiyle kurulacağını ifade etmiştir. Bayar, Anayasanın koruduğu hak ve hürriyetlere karşı yapılacak tecavüzlerin karşılıksız kalmasını istemenin 21 Temmuzda uygulanan usulleri tekrarlamak isteyenlere cesaret vermek anlamına geleceğini ifade etmiştir (Şahingiray, 1999: 357-358). Bu konuşmadan kısa bir süre sonra İstiklal Mahkemeleri resmen kaldırılmıştır (Anadol, 2004: 63).

Bayar, kendisine hükümetin DP’yi “ihtilal hazırlamakla itham” etmesi hakkında sorulan bir soruya ihtilali yapacak olanların vatandaşlar olduğunu ifade ederek böyle bir düşüncenin DP’nin aklından dahi geçmediği şeklinde cevap vermiştir (Şahingiray, 1999: 159). Menderes, İktidar partisinin gizli toplantılarında Başbakan Yardımcısı Nihat Erim’in “ordunun ve millet hazinesinin, devlet kuvvetlerinin kendi emirlerinde olduğunu ve binaenaleyh; lüzum hâsıl olursa,

İktidarda kalmak için, devlet kuvvetlerini Halk Partisi emrinde kullanacaklarını” çeşitli yerlerde dile getirdiğini iddia etmiştir (Anadol, 2004: 63). Uran, DP’nin İkinci Kongresi sonrasında kabul ettiği “Milli Teminat Andı”nın yaklaşan seçimler öncesinde “İktidara hukuken ve kânûnen onu feshetmek fırsatını hatta belki vazifesini verdiği” ifade etmiştir. Uran, CHP’nin böyle bir yola başvurmamakla “fırsat düşkünü” olmadığını gösterdiği gibi demokratik sistemin yerleşmesinde de samimi olduğunu belirtmiştir (Uran, 1959: 508-509 Akt. Koçak, 2016: 537).

İkinci Kongre sonrası kabul edilen Milli Teminat Andı sonrasında iktidar ile muhalefet arasındaki ilişkiler şiddetli bir hale dönüşmüştür. Cumhurbaşkanı İnönü, partileri ve halkı sakinleştirmek için 23 günde 26 yerde konuşma yapmıştır. Konuşmalarının ana teması partiler arasında gelişen olumsuz ilişkilerin yumuşaması gereği üzerinedir. Özellikle DP tarafında geliştirilen şiddet dilinin tehlikelerinden bahsetmiştir. İnönü, Kemalpaşa’da yapmış olduğu konuşmasında “Antidemokratik Kanunlar” meselesi üzerinde konuşurken “bir ülkede Antidemokratik kanunların” varlığının rejimi kötölemek için yeter bir sebep olamayacağını belirttiikten sonra Anayasa’nın kendisine kanunları müdafaa mecburiyeti verdiği ve bu nedenle “Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği her vesikayı müdafaaya mecbur olduğunu” söylemiştir. İnönü, Ödemiş konuşmasında seçimlerin hem serbestlik hem de emniyet içinde yapılması için hükümetin çalışma içinde olduğunu demokrasiyi ülkeye kendilerinin getirdiğini ve geliştirdiğini, eksikliklerini de partilerinin tamamlayacağını belirtmiştir. İnönü, bugün “Türk demokrasisi”nin tehlike içinde olduğunu bu tehlikenin de “demokrasi davası güden bir partiden” geldiğini ve DP’nin sahip olduğu şiddet ve düşmanlık siyasetinin “Kanun üstünlüğü rejimi demek olan demokrasi” ile birlikte yürüyemeyeceğini vurgulamıştır (Burçak, 1979: 183-185).

İkinci Kongreden sonra İnönü'nün ülkenin bazı yerlerde konuşma yapmasına karşılık olarak DP'li idareciler de bazı konuşmalar yapmıştır. Bayar, İnönü'nün partilerine karşı geliştirilen kin ve düşmanlık ithamlarına partilerinin kimseye karşı düşmanlık politikası benimsemediği şeklinde cevap vermiştir. Bayar, İzmir Mitinginde İnönü'nün ithamına karşılık “Vazifemizi yaparken Kanun yollarından ayrılmayı aklımızdan bile geçirmedi; aksine olarak bütün gayretlerimizi karşımızdakileri kanun yollarına getirmek için harcadık” şeklinde cevap vermiştir. Bayar, konuşmasının devamında CHP tarafından “Milli Husumet Andı” olarak nitelenen andın kendi kongrelerinde bu adla kabul edilmediğini bu ismin “Halkçılar” tarafından uydurulmuş olduğunu ve CHP tarafından koparılan yaygara ve “gürültülerin hiçbir samimi tarafı”nın olmadığını söylemiştir. CHP tarafından kendilerine kuruldukları dönemde “Balkan Komitçileri, İhtilalciler, Komünistler” gibi nitelermeler yapılarak siyasete “husumet zehirini” attıklarını ve memlekette nizam ve istikrarın sadece kendileri tarafından tesis edileceği düşüncesiyle çok hatalı politika ve propaganda içine girdikleri aynı zamanda “Şahsi ikballerini” millete rağmen gerçekleştirmeye çalıştıklarını söyleyerek bu kişilere “Siyaset Derebeyleri dense yeri yok mudur” sorusunu sorarak konuşmasına devam etmiştir. Konuşmasına İnönü'nün “Ben kanunları müdafaa etmekle vazifeliyim” sözüne karşılık olarak “Milli Hakimiyetin tecellisini sağlayacak olan 21 Temmuz 1946 seçimlerinde bu vazifenin yerine getirilmediği” şeklinde cevap vermiştir (Burçak, 1979: 185).

İkinci Kongreden sonra İktidar ile muhalefet arasındaki ilişkilerin sertleşmesi basına da yansımıştır. CHP basını DP'yi kanun dışı faaliyetlerin içinde bulunmakla itham ederken CHP idarecileri de her fırsatta muhalefeti özellikle de DP'yi kötülemiştir (Burçak, 1979: 181). Ulus Gazetesi'nde çıkan bir haberde DP'nin İkinci Kongresinde bazı delegeler, İktidar partisini “kanlı akıbetler” hazırlamakla itham etmişlerdir (D.P.Kongresinin Üçüncü, Ulus, 23.06.1949).

4.2. Milli Teminat Andı Sonrası İktidar-Muhalefet İlişkileri Temelinde Siyasal Gelişmeler

DP idarecileri, ara ara gündeme getirdiği seçimlerin yenilenmesini talebini 1949 yılında sık sık gündeme getirmeye başlamıştır. DP'nin kurucularından olan Menderes, tek partili sistemin artık süresini doldurduğunu ve bu sistemin partisi olan CHP'nin ülkenin menfaatleri için seçim kararı alması ve yeni seçimlerle birlikte seçimi kazanan partinin yeni ve büyük bir heyecanla işbaşına gelmesini talep etmiştir (Adnan Menderes'in Haklı Şikayetleri, Hürriyet, 22.04.1949).

İkinci Kongrenin yapılmasından birkaç ay sonra gerçekleşen ara seçimlere iktidar partisi olan CHP'den henüz beklediği teminatları bulamayan DP seçimlere girmemiştir. 16 Ekim 1949 tarihinde içlerinde İstanbul'un da bulunduğu 12 ilde ara seçimler gerçekleştirilmiştir. Rauf Orbay, İstanbul'dan aday olmuş ve yapılan seçimlerde sandıklardan 7155 oyun Orbay lehine çıktığı iddia edilmiştir. Yapılan ara seçimlerin 21 Temmuz 1946 tarihinde ve sonrasında yapılan seçimlerden bir farkının olmadığı ve halkın da düşük seviyelerde seçimlerde oy kullandığı gözlenmiştir. Seçimlere katılma oranı İçel'de %29, İstanbul'da ise oran sadece %19'dur. Muhalefet partileri tarafından İçişleri Bakanlığının yayınlamış olduğu seçimlere katılma oranlarının daha düşük olduğunu ve bakanlığın açıklamış olduğu oranların şişirilmiş oranlar olduğu iddia edilmiştir (Burçak, 1979: 188). Yalman, 12 ilde gerçekleştirilen ara seçimlerin 1946 seçimlerine benzediğini ve CHP'nin "tek parti huylarından vazgeçmediğini" ifade etmiştir. Yalman'a göre İçişleri Bakanlığının seçimlere katılma oranı olarak İstanbul için vermiş olduğu %19'luk oranın gerçeği yansıtmadığını ve bu oranın ancak %9'lar seviyesinde olduğunu belirtmiştir (Yalman, t.y.: 184). Muhalefetin seçimlere katılmaması ve neticesinde seçimlere katılım oranlarının son derece düşük olması iktidar kanadında da rahatsızlıklara neden olmuştur. İnönü, "Seçim Kanunu hususunda şu noktalar bilhassa ehemmiyetlidir: İyi niyet sahibi fakat vesveseli vatandaşların

yüreğinde dahi seçimde hile imkânı olmadığı inancını yerleştirmelidir” (TBMM Tutanak Dergisi, 01.11.1949: 9) ifadeleriyle bu durumun farkındalığına işaret etmiştir. Milli Teminat Andının en önemli vurgusu olan yeni bir seçim kanununun yapılması hususu artık iktidar partisinin de birinci önceliği olmuştur.

Hilmi Uran, DP'nin seçime katılmama tehdidini eleştirmiş ve Seçim Kanununda var olan eksikliklerin giderilmesini sağlamaya çalıştıklarını ve DP idarecilerine bu hususta neler yapılabileceğini sorduklarını ama bir cevap alamadıklarını belirtmiştir. Uran, Seçim Kanununda yapılması gereken düzenlemeleri yapacaklarını ve muhalefetin “seçime girmeme silahını” elinden alacaklarını vurgulamıştır (C.H.P. Genel Başkan, Ulus, 10.05.1949).

4.3. Seçim Kanunu

Yeni seçim kanununun Meclis'e getirileceği sıralarda DP Genel Kurulu Ankara'da 7 Ocak 1950 tarihinde toplanmıştır. DP, her ilden gelen üçer delegenin katılımı ile küçük bir kongre gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda DP yöneticileri, 1950 yılında yapılacak seçimleri partilerinin kazanacaklarını söyledikten sonra CHP'nin bu durumu değiştirmek için yeni arayışlar içinde olduğunu belirtmişlerdir. DP'li konuşmacılar, CHP'nin seçimlerde huzursuzluk meydana getirerek kargaşanın hâkim olduğu bir ortamda seçimlere gitmek niyetinde olduklarını iddia etmişlerdir. Parti yöneticileri, seçimlerde huzur ve sakinlik olmazsa seçimlere girilmeyeceği, 1946 seçimlerinde olduğu gibi seçimlerde hile vb. oyunlar oynanırsa “kazandığımız Milletvekili adedi ne olursa olsun Meclis'e girmeden istifa edeceğiz, Meclis'e girmeyeceğiz. Bizsiz Meclis ve Hükümet olmaz.” (Burçak, 1979: 189-190) şeklinde ifadeler kullanmışlardır. DP Başkanlığı, Kongre sonrası 13 Ocak 1950 tarihinde bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri de seçimlerde tehdit ve baskı havası olması halinde partilerinin genel seçimlere girmeme kararını vermek zorunda kalabileceği belirtildikten sonra seçimlerin hileli ve

kötü bir şekilde gerçekleşmesi halinde “Meclise iştirakten istinkafı” yüksek memleket menfaatine daha uygun” bulunacağı beyan edilmiştir (DP Başkanlığınca, 13.01.1950 Akt. Burçak, 1979: 190). DP’nin yayınladığı beyannamede seçim emniyetinin kanunla sağlanmaması ve idarenin tarafsızlığına imkan vermeyen zihniyetin değişmemesi halinde “seçime girmeyi Türk demokrasisine karşı” işlenmiş en ağır suç sayılacağı belirtilmiştir (Anadol, 2004: 60).

DP’nin seçimlere girmeme tehdidi hükümet ve CHP üzerinde derin tesirler meydana getirmiştir. Ara seçimlerde olduğu gibi halkın DP’nin katılmadığı seçimlere itibar göstermeyeceği endişesi hâkimdi. Aynı zamanda böyle bir durumda memleket huzurunun nasıl korunacağı iktidar kanadında endişelere neden oluyordu. Bu nedenle yeni seçim kanunu hemen meclis gündemine gelmiştir (Burçak, 1979: 190).

17 Aralık 1949 tarihinde yeni seçim kanunu TBMM’ne sunulmuştur. Taslakta tek dereceli seçim sistemi korunurken “gizli oy açık tasnif” ve seçimlerin yargı denetiminde gerçekleştirilmesi gibi hükümler vardı. İçişleri Bakanlığı uzmanları tarafından önerilen nisbi temsil sistemine Nihat Erim’in karşı çıkması ile çoğunluk sistemi kabul edilmiştir. DP idarecileri, 1950 seçimlerinden önce Seçim Kanunu’nun çoğunluk sisteminin neden olacağı kusurları azaltmak için CHP idarecileri ile görüşmek üzere Menderes, Köprülü ve Fevzi Lütfi’yi görevlendirmiştir. Bu kişiler Hilmi Uran, Tevfik Sılay ve Faik Ahmet Barutçu ile buluşmuşlardır. Bu görüşmede Barutçu, DP’lilere “Endişenizi anlıyorum, Partinin esaslı elemanlarının seçilmesini sağlamak üzere bizden bir kontenjan istemeğe geldiniz. Bunu size vermeğe hazırız” sözlerine karşılık Köprülü “Biz sizden kontenjan dilenmeğe değil” seçim kanunundaki bazı sakıncalı hükümleri düzeltmeye geldik şeklinde olmuş ve “Söze devamda fayda görmüyoruz”

ifadelerini kullanarak toplantının bu şekilde devam edemeyeceğini (Yalman, t.y.: 208) söyleyerek toplantıdan ayrılmışlardır.

Yapılan görüşmeler neticesinde yeni Seçim Kanunu 16 Şubat 1950 tarihinde 336 milletvekilinin kabul 10 milletvekilinin red oyu vermesi neticesinde kabul edilmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 16.02.1950: 710; Güngör, 2004: 37-38). Kabul edilen yeni seçim kanunu sonrasında Menderes bu düzenlemeyi “demokrasimizin Sakarya zaferi” olarak nitelemiştir (Anadol, 2004: 62).

4.4. 1950 Seçimleri

Peker’den sonra kurulan Saka ve Günaltay Kabineleri “mutedil” ve liberal davranış ve politikalarla 1950 seçimleri öncesinde siyasal hayatı kısmen rahatlatmıştır. Saka ve Günaltay dönemlerinde CHP, İslam’a karşı geliştirmiş olduğu militarist ve baskıya dayalı politikasını ve uygulamalarını değiştirmiştir. Din karşıtı tutumlarında yumuşamaya giden CHP hükümetleri, okullara din dersleri koymuş, din adamlarının yetiştirilmesi için yeni okullar açmış ve 1949 yılında da Ankara’da bir İlahiyat Fakültesi açmıştır. CHP’nin sosyal-ekonomik ve siyasal alandaki yumuşama politikaları; Diyanet İşleri Başkanlığı’nda bazı düzenlemelere gidilmesi, türbelerin ziyaretlere açılması, İstanbul’da sıkıyönetim idaresinin kaldırılması, İstiklal Mahkemelerin kaldırılması, seçim kanununda yapılan değişikliklerle gizli oy-açık tasnif sisteminin kabul edilmesi ve seçimlerin yargı güvencesinde gerçekleştirilmesi gibi uygulamalardır (Eriş, 2012: 228). Bu düzenlemeler iktidar-muhalefet ilişkisinde belli bir yumuşama meydana getirmiştir. Ancak özellikle 1946 milletvekilliği seçimlerini yaşayan muhalefet CHP’nin seçim politikasına karşı az da olsa bir güvensizlik içinde olmuştur.

18 Ocak 1950 tarihli Zafer Gazetesi’nde Bayar’ın Kırşehir’de yapmış olduğu konuşması hakkında bilgi verilmiştir. Bayar, bu konuşmasında seçimlere fesat veya hile karıştırılacak olursa seçimlere girmeyebileceklerini, seçimler esnasında

fesat ve hilenin varlığını tespit ettikleri takdirde de Meclise girmeyeceklerini ifade etmiştir (Şahingiray, 1999: 395-396).

Yalman, Celal Bayar'ın yapmış olduğu bir konuşmasını değerlendirmiştir. Yalman, 1950 seçimleri öncesinde "Türk milletinin davasını: cebir ve şiddete yol açacak bir kin ve husumet davası halinden kurtaracak karşılıklı bir anlayışla, tam bir sevgi ve sulh davası haline" getirmenin gerekli olduğunu belirtmiştir. Yalman, ifadelerine "Türk milleti 1950 de namuslu ve temiz bir seçim imtihanı geçirmeğe mecburdur. Bekamız ve varlığımız için başka" bir seçeneğin olmadığını vurgulayarak devam etmiştir (Celal Bayar'ın, Zafer, 01.07.1949).

Zafer Gazetesi, Son Posta Gazetesinde yayınlanan bir makaleye atfen 1950 seçimleri ile ilgili değerlendirme ve tavsiyelerde bulunmuştur. Yazıda seçim emniyetinin önemine vurgu yapılmakta ve seçimlerdeki teminatın "lâfzi ve amelî" teminatla sağlanacağını güzel sözlerin "vait: ahit, besa, and, yemin" in halk üzerinde tesir göstermeyeceği belirtilmiştir. Artık halkın maddi teminat istediğini ve bunun dışında bir teminat vaadine güvenmediğini ifade etmiştir (Vaid, And, Besa, Zafer, 01.07.1949).

DP'nin 1946 seçimlerindeki acı tecrübelerinden dolayı partililere en önemli tavsiyesi seçim sandıklarına sahip çıkılmasıdır. DP Ankara Kongresinde söz alan Senihi Yürüten, yaklaşan seçimlerde partilerinin iktidara gelebilmesi için partililerin seçim zamanlarında gözlerini açıp "rey sandıklarına fare girmeden" milletvekillerini seçip meclise gönderilmesinin gereğine vurgu yapmıştır (Demokrat Partinin, Hürriyet, 06.06.1949).

Muhalefetin yoğun itirazlarına ve eleştirilerine rağmen CHP tarafından kabul edilen "Liste Usulü Çoğunluk" sistemine dayalı seçimler, 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılmıştır. DP, liste usulü çoğunluk sisteminin özelliklerinden dolayı %53.35 oy almasına rağmen TBMM'de 408 milletvekilliği kazanırken %83.57'lik

temsil oranına kavuşmuştur. CHP ise tüm itirazlara rağmen kabul ettiği liste usulü çoğunluk sisteminden dolayı %39.78’lik bir oy oranına ulaşmasına rağmen TBMM’de ancak 69 milletvekilliği kazanırken %14.40’lık bir temsil oranına ulaşmıştır. DP, seçim sisteminin özelliğinden dolayı tahmin edilen oranların üzerinde bir temsil oranına kavuşmuştur (Tanör, 1998: 266).

DP’nin seçimleri kazanması ile iktidar ile muhalefet arasındaki roller değişmiştir. DP, iktidar partisi olurken CHP de muhalefet partisi rolüne geçmiştir. Özellikle CHP’nin 1923-1946 yılları arasında oluşturduğu “elitist” iktidar partisi konumu seçimlerin sonucunda iktidardan muhalefete geçmesi ile “elitist-vesayetçi” bir anlayışa dönüşmüştür. CHP’liler tarafından kullanılan ifadeler ve yapılan eylemlerde bu anlayışın izleri görülmüştür. CHP’li idarecilerden bazıları DP’lileri ve onlara oy verenlere “Hasolar” ve “ Memolar” gibi ifadeler ile halkın memleketi yönettiği nerede görülmüş (Yılmaz, 1997: 19-20) sorusunu sorarken elitist yaklaşımları öne çıkarmaktadır. 1950 seçimlerinin yapıldığı gece, dönemin Genelkurmay Başkanı Org. Abdurrahman Nafiz Gürman saat 23.00’a doğru Cumhurbaşkanlığı Köşkü’ne gelmiştir. Gürman İnönü ile yapmış olduğu görüşmede “baklayı ağzından çıkarmış” ve “Paşam emrederseniz seçimi iptal ederiz” sözlerini söylemiştir. Bunun üzerine İnönü “Beyler bu iş burada biter” şeklinde cevap vererek seçimlerin sonuçlarını kabul ettiğini belirtmesine (Bağlum, 1992: 31) rağmen DP, askeri ve sivil bürokrasi ile özdeşleşen CHP’nin vesayetçi anlayışı karşısında kendini tehdit altında görmüştür. Bu da 1950-1960 DP iktidarı döneminde iktidar ile muhalefet arasındaki ilişkilerin şekillenmesinde çok etkili olmuştur (İncioğlu, 2007: 274).

5. SONUÇ

1945-50 dönemi çok partili sisteme geçiş sürecinde toplum-devlet ilişkilerinde önemli dönüşümlerin gerçekleşmesinde temel sorunların çözülememesi, siyasal

sistemin oluşmasındaki eksikliklerden kaynaklanmıştır. Özellikle ABD ve İngiltere gibi ülkelerin baskıları sonucu çok partili hayata geçilmiştir. Ancak iktidarın biçimsel olarak başlattığı çok partili hayata ve demokrasiye geçiş süreci, CHP'nin kendi çizdiği sınırlar içinde muhalefeti kontrol altında tutmaya çalışması ve parti idarecilerinin devlet-parti özdeşliğini çözecek çözümler üretememesi nedeniyle çoğulcu demokratik sistemin kurulması için gerekli olan yasal-ekonomik ve siyasal düzenlemeleri yapmakta isteksiz davranmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin siyasi tarihine bakıldığında bazı kongrelerin sadece yapanları değil tüm Türkiye'yi etkilediği bir gerçektir. I. ve II. Jöntürk Kongreleri, Sivas Kongresi, 1923-1931 ve 1935 CHP Kurultayları Türkiye'nin siyasi tarihine etkileri bakımından önemli kongrelerdir. Özellikle 1931 ve 1935 CHP Kurultayları tek partili bir sistemin ve otoriter anlayışın kurumsallaşması açısından muhalif yapılara izin vermeyen özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. 1947 yılında yapılan DP I. Kongresi ise Cumhuriyetin ilanından beri ilk kez bir muhalefet partisi tarafından gerçekleştirilmiş kongre olması açısından büyük öneme sahiptir. Aynı zamanda bu kongre neticesinde yayınlanan "Hürriyet Misakı" Bildirisi ile hem muhalefet ilk kez siyasal hayatta var olmak için bir güvence sağlamış hem de CHP tarafından şekli demokrasinin gerçekleşmesi için kendine biçilen muvazaa parti rolünü kabul etmediğini ve güçlü bir muhalefet partisi ve iktidar hedefinin olduğunu ortaya koymuştur. Bu kongre sonrasında iktidar muhalefet ilişkileri önce çok sertleşmiş ancak bir süre sonra İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesi sonrasında CHP'nin zihniyetinde ve politikalarında değişikliğe gitmeye başlaması ile yumuşamaya başlamıştır.

25 Haziran 1949 tarihinde sona eren DP İkinci Büyük Kongresi'nin sonunda kabul edilen "Milli Teminat Andı" da "Hürriyet Misakı" kadar siyasal hayatı etkilemiştir. CHP, bu andı "Milli Husumet Andı" olarak isimlendirmiştir. İktidar muhalefet ilişkilerinin gerildiği bu ortamda 1949 yılının Ekim ayında yapılan ara

seçimlere DP, seçim kanununda “Milli Teminat Andı”nda da talep ettiği değişikliklerin yapılmamasını sebep göstererek katılmamıştır. İstanbul gibi bir seçim bölgesinde %30ları bulmayan seçimlere katılma oranı bu seçimlerin meşruiyetinin çok düşük olmasına neden olmuştur. Bunun üzerine genel seçimlerde de benzer bir tablo ile karşılaşmak istemeyen CHP seçim kanunu değişikliği için çalışmalar yapmıştır. Kongre sonrasında gerilen iktidar muhalefet ilişkileri 16 Şubat 1950 tarihinde kabul edilen yeni seçim kanunu sürecinde biraz yumuşamıştır. Çünkü bu seçim kanununda gizli oy-açık sayım ve yargı denetiminde seçimlerin yapılması hükmü getirilmiştir. Bu da zaten DP’nin İkinci Büyük Kongresinin sonunda kabul ettiği “Milli Teminat Andı”nın en önemli talebiydi. Yeni Seçim Kanununun kabul edilmesi DP’nin İkinci Büyük Kongresinin önemli bir zaferidir. Menderes bu durumu demokrasinin zaferi olarak nitelemiştir.

Hem 1946 seçimlerinde hem de 1950 seçimlerinde seçim propagandası yaparak halktan oy isteyen CHP, halk iradesinin siyasal iktidarın kaynağı olduğu düşüncesini de kabul etmiş ve meşruiyetin kendi siyasal kimliğinden değil halk tarafından gerçekleşmesi gerektiği olgusunu kabul etmek zorunda kalmıştır. CHP, halkın özellikle DP’nin İkinci Kongresi sonrası göstermiş olduğu tatlı sert tutumu ve bildiriye sahip çıkmasını önemsemiş ve kongre sonunda kabul edilen Milli Teminat Andında talep edilen seçim kanunu değişikliklerini yapmıştır. 1949 DP İkinci Büyük Kongresi’nin etkisi altında yapılan seçimlerde ise DP iktidar partisi olmuş ve 27 yıl iktidar partisi olan CHP de muhalefet partisi konumuna gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Abadan, Y. (27.06.1949). "Yalnız Kanun Yolu". Ulus.
- Adnan Menderes'in Haklı Şikayetleri, (22.04.1949). Hürriyet.
- Ahmad, F. (1994). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Anadol, C. (2004). *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti*. İstanbul: Yeni Kuvayi Milliye Yayınları.
- Aydın Tarihi Dergisi, (Mayıs 1946). No:150.
- Bağlum, K. (1991). *Anıpolitik 1945-1960*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Bakan, S., Hakan, Ö. (2013). "Türkiye'de 1946-1960 Dönemi İktidar Muhalefet İlişkileri: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokrat Parti (DP)'ye Karşı". C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(1): 363-397
- Bayar Dün İkinci Büyük Kongrede İdare Kurulu Raporunu Okudu, (21.06.1949). Son Posta.
- Bayar Dün Kongrede Bütün Sualleri Cevaplandırdı, (24.06.1949). Son Posta.
- Bayar Hükümetin Beyannamesini Cevaplandırdı, (29.06.1949). Son Posta.
- Bila, H. (1999). *CHP 1919-1999*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Burçak, R. S. (1979). *Türkiye'de Demokrasi'ye Geçiş (1945-1950)*. İstanbul: Olga Matbaası.
- Büyük Kongre Sergievi Binasında Toplandı, (21.06.1949). Son Posta.
- C.H.P. Genel Başkan Vekili Dedi ki, (10.05.1949). Ulus,
- C.H.P. Program ve Tüzüğü. (1947).
- Celal Bayar'ın Nutku Vatani Bir Nutuktur, (01.07.1949). Zafer.
- D. Partinin Milli Husumet Beyannamesi, (27.06.1949). Akşam.
- D.P Büyük Kongresi Bu Sabah Açılıyor, (20.06.1949). Hürriyet.
- D.P. Büyük Kongresi Yarın Toplanıyor, (19.06.1949). Hürriyet.
- D.P.Kongresinde Dikkate Değer Bir Tenkid Yapıldı, (22.06.1949). Ulus.
- D.P.Kongresinin Üçüncü Günü de Hayli Cünbüşlü Geçti, (23.06.1949). Ulus.

D.P.nin İkinci Büyük Kongresi, (21.06.1949). Hürriyet.

D.Parti Kongresinin İkinci Günü Çok Hararetli Münakaşalarla Geçti, (22.06.1949).
Hürriyet.

Demokrat Parti Kongresi Gün Geçtikçe Hareketleniyor, (23.06.1949). Son Posta.

Demokrat Partinin Dünkü Toplantısı, (06.06.1949). Hürriyet.

Erim, N. (12.01.1947). “Demokrat Parti Kurultayı Dağıldıktan Sonra”. Ulus.

Erim, N. (30.05.1946). “Demokrasi Gaye midir, Vasita mıdır?”. Ulus.

Eriş, M. (2012). *Osmanlıdan Günümüze Demokratikleşme Sürecinde Türk Siyasi
Hayatı ve Kemalizm*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

Esmer, A.Ş. (16.01.1947), Hürriyeti Baltalama Misakı, Ulus.

Fersoy, O. C. (1978). *Bir Devre Adını Veren Başbakan- Adnan Menderes*.
İstanbul: Hun Yayınları.

Giritlioğlu, F. (1965). *Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisini Mevkii*.
Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Güngör, S. (2004). *Muhalefette CHP*. Ankara: Alternatif Yayınları.

Hükümetimiz Dün Akşam Bir Tebliğ Yayınladı, (28.06.1949). Ulus.

İnan, S. (2002). *Muhalefette Andan Menderes 1945-1950*. Süleyman Demirel
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi. Isparta.

İncioğlu, N. K. (2007). “Türkiye’de Çok Partili Sisteme Geçiş ve Demokrasi
Sorunları”. *Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim*. Ed. Ersin
Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay. İstanbul: Der Yayınları. 265-277.

Kabasakal, M. (1991). *Türkiye’de Siyasi Parti Örgütlenmesi, 1908-1960*. İstanbul:
Tekin Yayınevi.

Kara, S. (2012). Tek partiden çok partili hayata geçiş sürecinde Türkiye’de din
politikaları üzerindeki değişim üzerine 1945-1950. Yayımlanmamış
yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih
Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı. Konya.

- Karpat, H. K. (2013). *Türk Demokrasi Tarihi*. (Edit. N. Akbıyık). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kocabaş, S. (2009). *T.C Devleti Tarihi 4- İnönü Dönemi Milli Şef yönetimi- Demokrasiye Geçiş 1938-1950*. İstanbul: Süleyman Kocabaş Kütüphanesi.
- Koçak, C. (2016). *Türkiye’de İki Partili Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950)- Uzlaşma*. C.5. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kongre Genel İdare Kurulu Raporunu İttifakla Kabul Etti, (24.06.1949). Son Posta
- Kongrenin Blançosu, (27.06.1949). Yeni Sabah.
- Lewis, B. (1991). *Modern Türkiye’nin Doğuşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Menderes, A. (19.05.1946). “Teessür Verici Bir Manzara”. *Vatan*.
- Milli Husumet Andına Cevap Olarak Hükümet Dün Akşam Bir Beyanname Neşretti, (28.06.1949). Hürriyet.
- Özata, M. (2014). *Türkiye-ABD İlişkileri (1943-1945)*. İstanbul: Akademi Titez Yayınları.
- Öztürkci, A. (2019). “Siyasal Katılım ve İfade Özgürlüğü Bağlamlarında Demokrat Parti İkinci Büyük Kongresi (20-25 Haziran 1949)”. *Mediterranean Journal of Humanities*, IX/1, 287-299 DOI: 10.13114/MJH.2019.464.
- Recep Peker Nihayet İstifa Etti, (10.09.1947). *Vatan*.
- Şahingiray, Ö. (1999). *Celal Bayar’ın Söylev ve Demeçleri, 1946-1950- Demokrat Partinin Kuruluşundan İktidara Kadar Politik Konuşmalar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Şeyhanlıoğlu, H. (2012). “12 Temmuz Beyannamesi’nin siyasi etkileri ve önemi siyasi hayatımızda çatışma çözümüne bir başarı örneği”. *Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(16), 77-100.

- Tanör, B. (1998). *Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri*. 3. Baskı. İstanbul: Afa Yayınları.
- Taşyürek, M. (2009). *Adnan Menderes*. İstanbul: Anonim Yayıncılık.
- TBMM Tutanak Dergisi, (01.11. 1949). D. 8 B. 1, O.4, c.21
- TBMM Tutanak Dergisi, (05.08.1946.). D.8, B.1, O.1, c.1.
- TBMM Tutanak Dergisi, (16.02.1950). D.8, B.48, O.2, C.24.
- Uyar, H. (1998). *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Fırkası*. İstanbul. Boyut Yayın Grubu.
- Uzun, H. (2012-Güz/Autumn). “İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi’nin 1947 Olağan Kurultayı”. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi Journal Of Modern Turkish History Studies*, XII/25, 101-139.
- Vaid, And, Besa, Yemin kitle üzerinde tesirsizdir, (01.07.1949). Zafer.
- Yalman, A. E.(t.y.). *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*. C.4 (1945-1971).
- Yılmaz, M. (Eylül-Ekim 1997). “Devlet, Şeref Haysiyet”. *Türkiye Günlüğü*, S.47, 28-31.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Government opposition relations to understand the history of Turkey's democracy could be an important parameter. Party congresses are one of the steps to understand the government and opposition relations. In this study, the government - opposition relations between the DP's second congress and its aftermath until the 1950 elections will be analyzed. The sources used in the study are both the newspapers of the period, the memories of those who lived in the period and the TBMM Minutes Magazines. At the same time, articles and books on the subject were researched.

The CHP's transition to multi-party life after World War II was somewhat compulsory. Demands for democracy, especially from western countries, were influential in the decision to adopt a multi-party life. However, the CHP is thinking of giving DP a role in political life as a party of collusion. It has been understood with the strong opposition of the DP that this opinion of the CHP will not come true in a short time. CHP's decision to take early elections for both municipal and general elections was effective in the hardening of the government-opposition relationship. DP and other opposition political parties reacted in the form of not participating in municipal elections.

There are accusations of pressure, fraud and intimidation alleged by the government in the general elections held on 21 July 1946. For this reason, the government-opposition relations have become even harder. In 1947, after the First Congress of the DP, first the government-opposition relations hardened, and then a change was observed in both CHP and political life. During this period, especially the 12 July Declaration was effective in the softening of the government-opposition relations. The resignation of Prime Minister Recep Peker shortly after the declaration and the appointment of a more moderate person, Hasan Saka, further softened the government - opposition relations. After the CHP Congress held in December 1947, important changes were made in the party program and a program which was close to the DP's party program was adopted. However, DP did not participate in the midterm elections held after the 1946 general elections, because the Election Law was not harmonized with democracy.

The Second Congress of the DP, held on 20-25 June 1949, was held in an environment where the government-opposition relations softened to a certain extent. It was stated in the Second Congress that some democratic developments were experienced with the "Freedom Pact" accepted after the 1st Congress. The "National Commitment Oath" adopted at the end of the Second

Grand Congress of the DP, which ended on 25 June 1949, affected the political life as much as the "Pact of Freedom". In the declaration named "National Oath" or "National Commitment Oath" accepted and published as a result of the Second Grand Congress of DP, it is claimed that the administrators who do not want to hold fair elections by rearranging the election laws will face the "hostility of the nation". Due to harsh statements and threatening warnings, the government named this declaration "Law of Lynch" and "Oath of National Hostility". After the publication of this declaration, tensions between the government and the opposition increased a little more. After this declaration, some members of the ruling party claimed that DP could be closed.

Method

The sources used in this study are the newspapers of the period, the memories of those who lived in the period, and the reports of Grand National Assembly of Turkey journals. Articles and books about the subject have also been researched.

Finding (Results)

The most important emphasis of the "National Commitment Oath" adopted after the DP Second Congress is making an Election Law in line with democratic procedures. If a regulation is not made regarding the Election Law, the issue of not participating in the elections by DP was discussed. Two months after the congress, by-elections were held in 12 provinces. DP did not participate in the elections as there was no new Election Law. The legitimacy of the government was questioned in these elections where the participation rate was low. After the act of not participating in the elections, CHP accelerated its efforts for the new Election Law. CHP adopted the new Election Law in the Turkish Grand National Assembly on February 16, 1950. The adoption of the new Election Law is an important victory of the Second Grand Congress of the DP. Menderes described this situation as the victory of Democracy. DP won the 1950 elections held with the new electoral system and ended the 27-year CHP government.

Conclusion and Discussion

CHP, which demanded votes from the public by making election propaganda both in the 1946 elections and in the 1950 elections, accepted after the Second Congress of DP that the idea that the will of the people was the source of the political power and had to accept the fact that legitimacy should be realized by the people rather than their own political identity.